

Türkiye’de Bakım Hizmetlerinde Çalışanların Çalışma Koşulları

Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ

Pamukkale Üniversitesi, İİBF

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Akademik Sosyal Güvenlik Platformu IV- Ankara

Konunun Önemi

- Yaşlanma ve bakım sorunu
- Bakım sigortası kurulduğunda gerekli fiziki alt yapı ve insan gücü
- Nitelikli insan gücü sorunu
- Göçmen işçiler
- Bakım personeline olan talep nasıl artar ?
- Mevcut çalışma koşulları nasıl ?

Literatür

- Araştırmalar, bakım sektöründe çalışanların karşılaştığı zorlukların, işten ayrılma eğiliminden tükenmişliğe, cinsiyet eşitsizliğinden göçmen kökenli çalışanların dezavantajlarına kadar uzandığını göstermektedir.
- **Düşük Ücret ve Uzun Çalışma Saatleri** (Lee ve ark, 2023) Kore’de yetersiz çalışma koşulları ve yüksek mesleki tehlikeler stresi etkilerken, iyi çalışma koşulları ve düşük mesleki tehlikeler işten ayrılma niyetini etkilemiştir. vde bakım çalışanlarının düşük ücret, uzun çalışma saatleri ve yüksek iş yoğunluğu nedeniyle stres yaşadığı ve işten ayrılma eğilimlerinin arttığı görülmektedir. Ücretlerin artırılması ve iş tanımlarının netleştirilmesi önerilmektedir
- Tam zamanlı pozisyonlar, çalışanların işte kalmasını kolaylaştırmaktadır (Johnson, 2014).
- İsveç ve Avusturya’da göçmen kökenliler daha **dezavantajlı** (Rodriguez ve ark., 2021)
- Türkiye’de ASHB’ dan **evde bakım parası alan bakıcılar sosyal güvencesiz** çalışıyor (Karadeniz, 2011).

Literatür

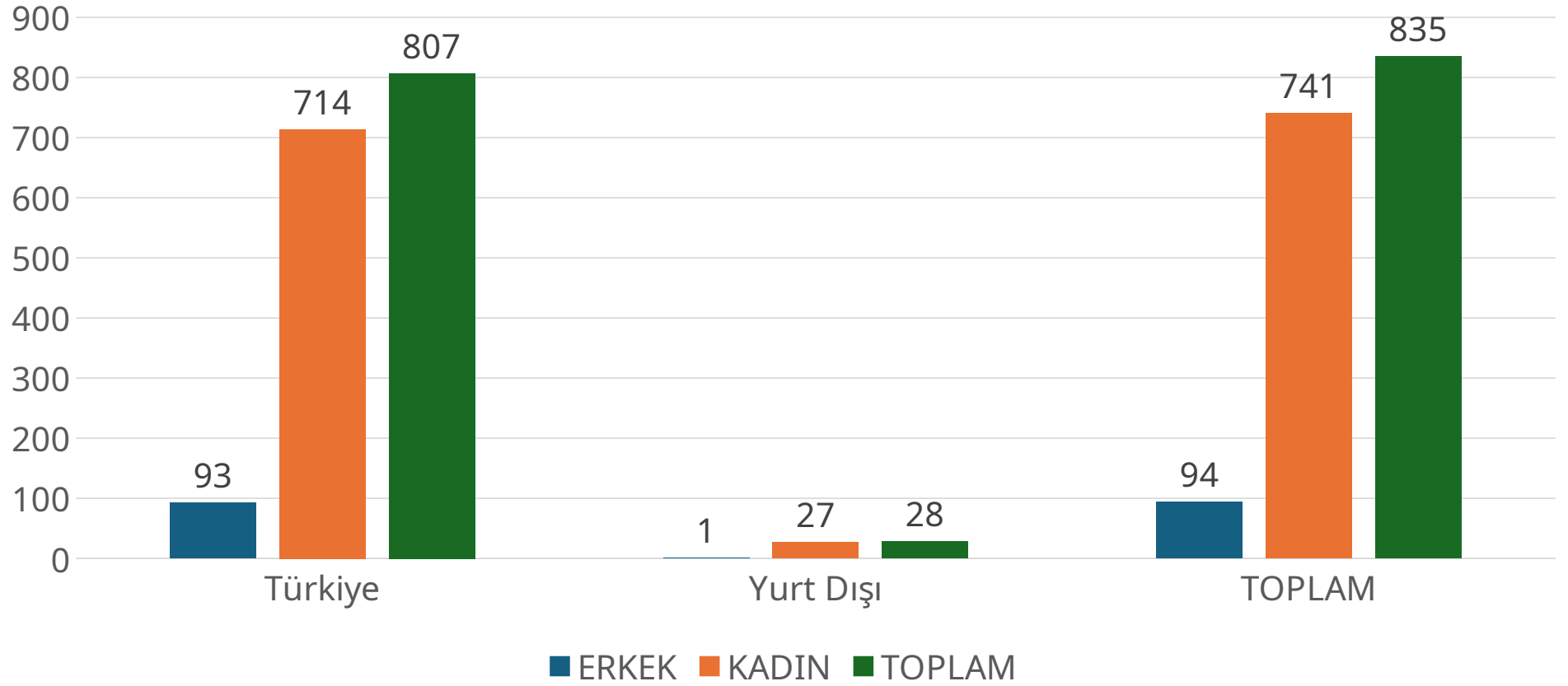
- İsveç'te yapılan bir araştırmada, **kadın bakım verenlerin** erkeklere göre daha fazla ve daha yoğun bakım sağladığı, çoğunlukla tek başına çalıştığı ve **iş-yaşam dengesinde daha fazla zorlandığı** gösterilmiştir. Kadınların iş başvurusu yapmaları da daha sık engellenmektedir (Magnusson ve ark, 2021)
- Türkiye'de yaşlı ve hasta bakımı çoğunlukla aile üyeleri tarafından üstlenilmektedir. Bu kişiler genellikle kadınlardır ve **bakım işi toplumsal olarak kadınların görevi** olarak görülmektedir (Özen, 2021 ,Hasgül ve ark, 2016)
- **Düşük eğitim düzeyi, istikrarsız iş durumu ve ekonomik sıkıntılar**, bakım verenlerin yükünü artırmaktadır. Özellikle düşük gelirli bölgelerde maddi sorunlar ve sağlık hizmetlerine ulaşım zorlukları öne çıkmaktadır (Ertekin ve ark, 2023)
- İnsan onuruna yakışır iş, ücretsiz işe geri dönme güvencesi gibi destek sistemlerin hayata geçirilmesi (Oğlak, 2017)

Yöntem

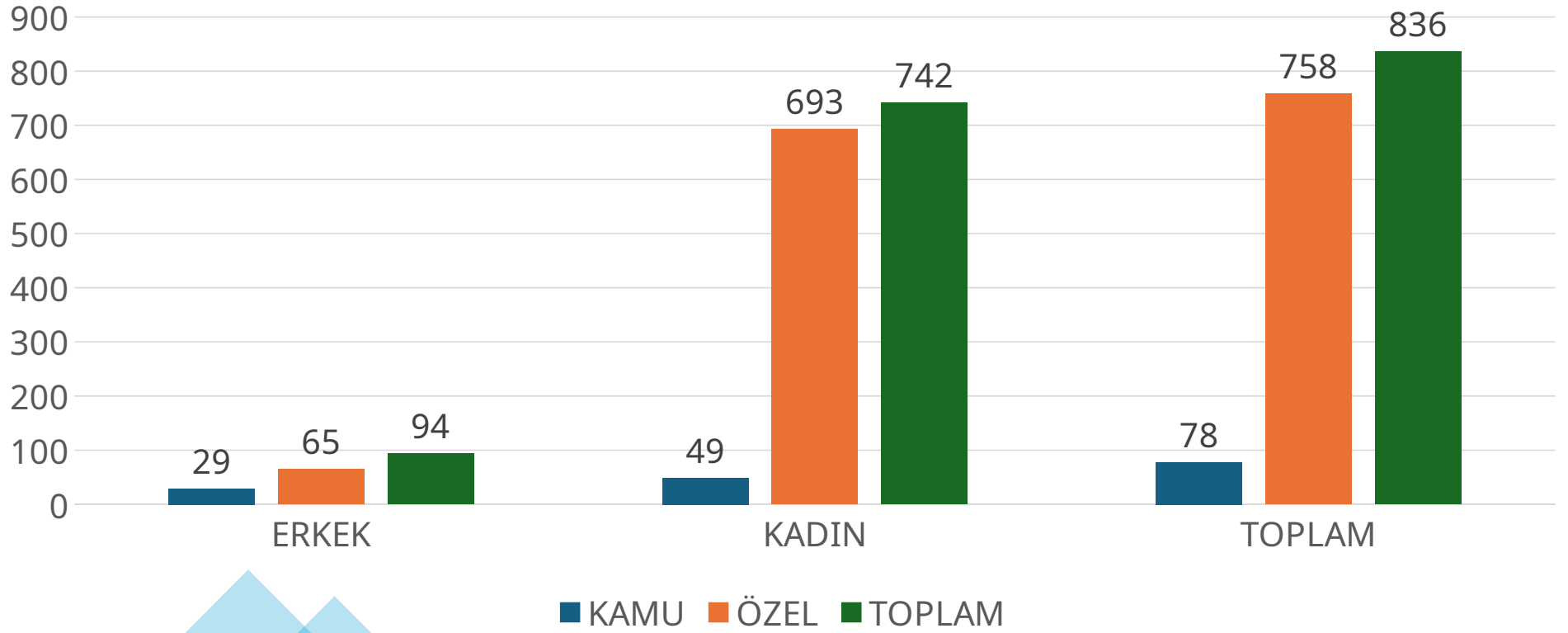
- TÜİK HİİA, GYK Mikro Veri Setlerinden SPSS yoluyla çapraz betimsel tablolar
- Demografik veriler
- Çalışma koşulları (ücret, sosyal güvenlik haftalık çalışma saati, kıdem, fazla çalışma)

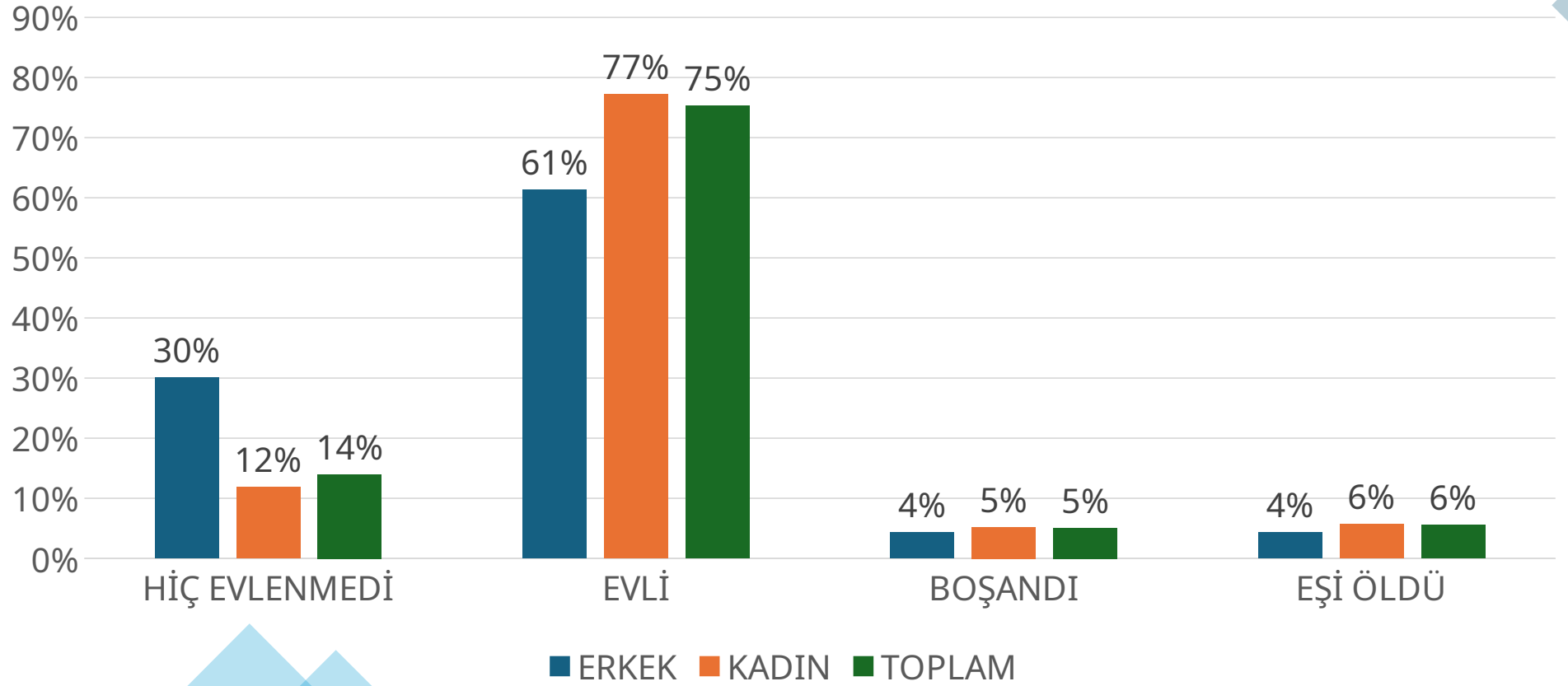
Çalışanların Doğum Yerlerine ve Cinsiyete Göre Dağılımı (Bin)

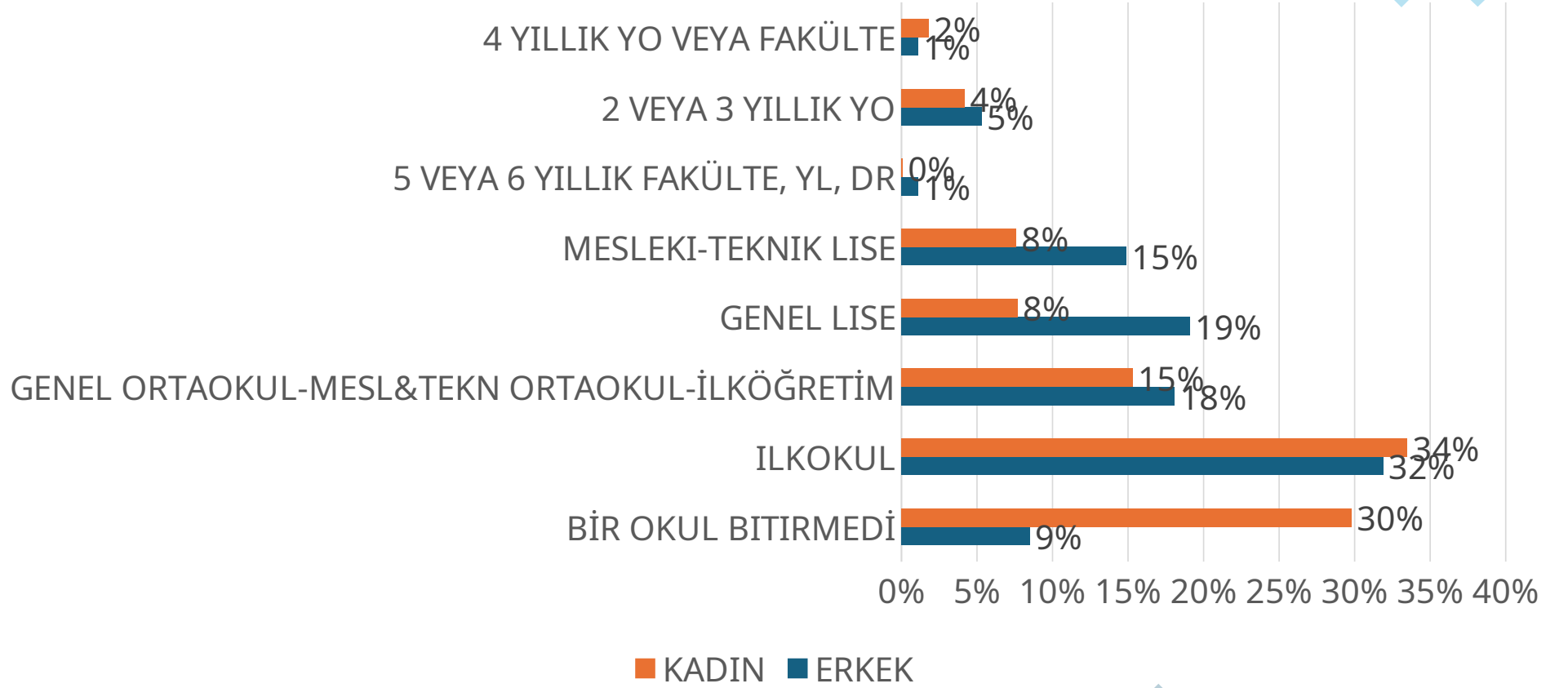
İşyerinin Statüsü ve Cinsiyete Göre Dağılım (Bin)

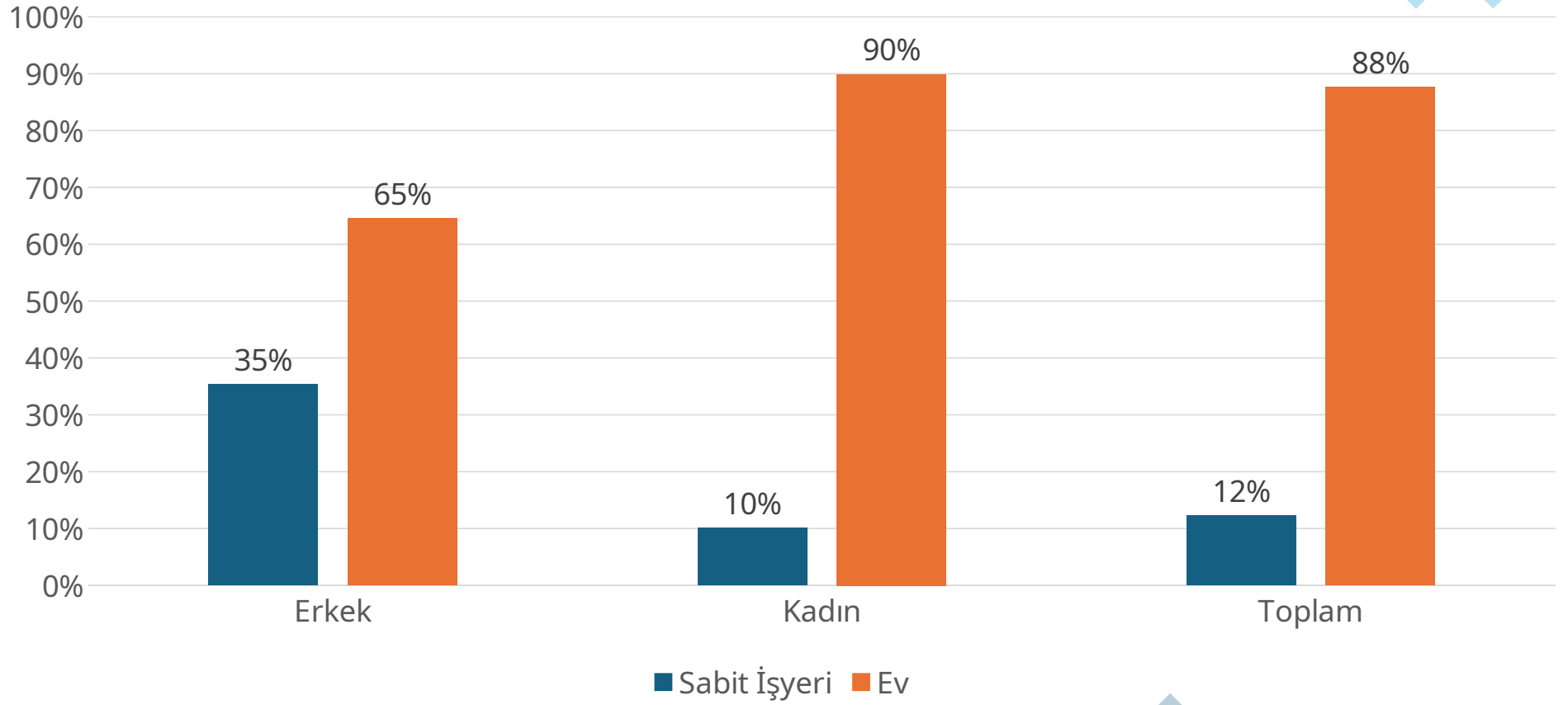
Cinsiyete ve Medeni Duruma Göre Dağılım

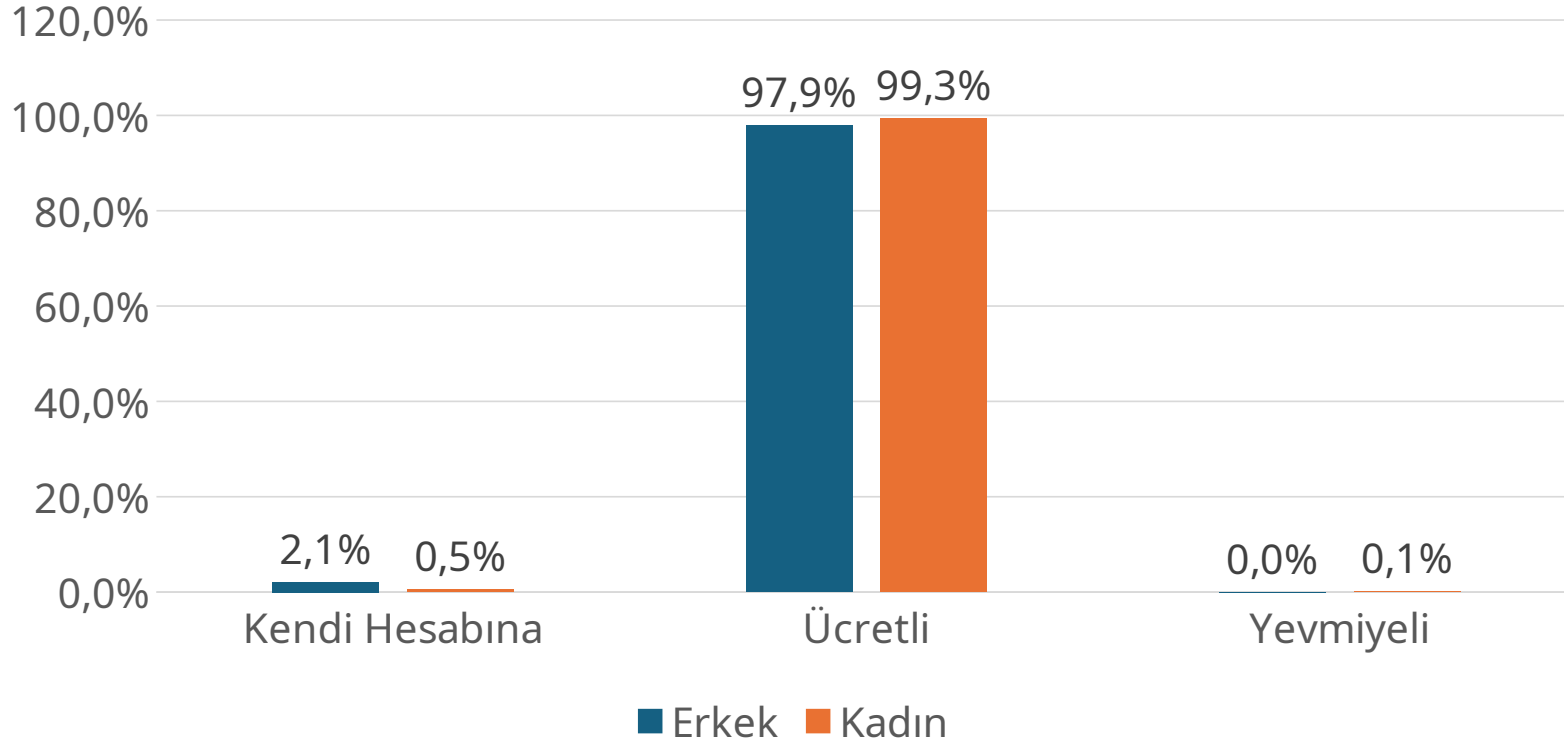
Cinsiyete ve Eğitim Durumuna Göre Dağılım

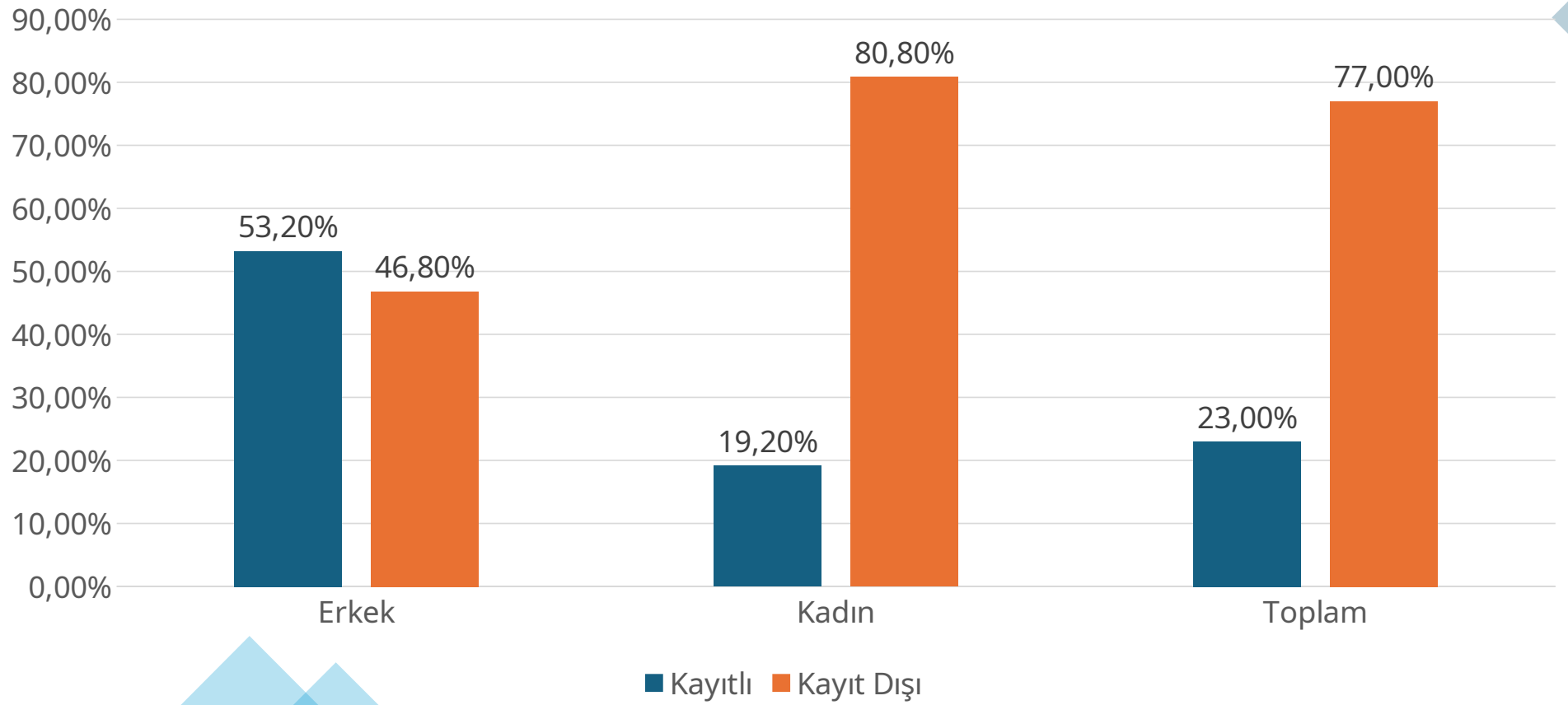
Cinsiyete ve İşyerinin Durumuna Göre Dağılım

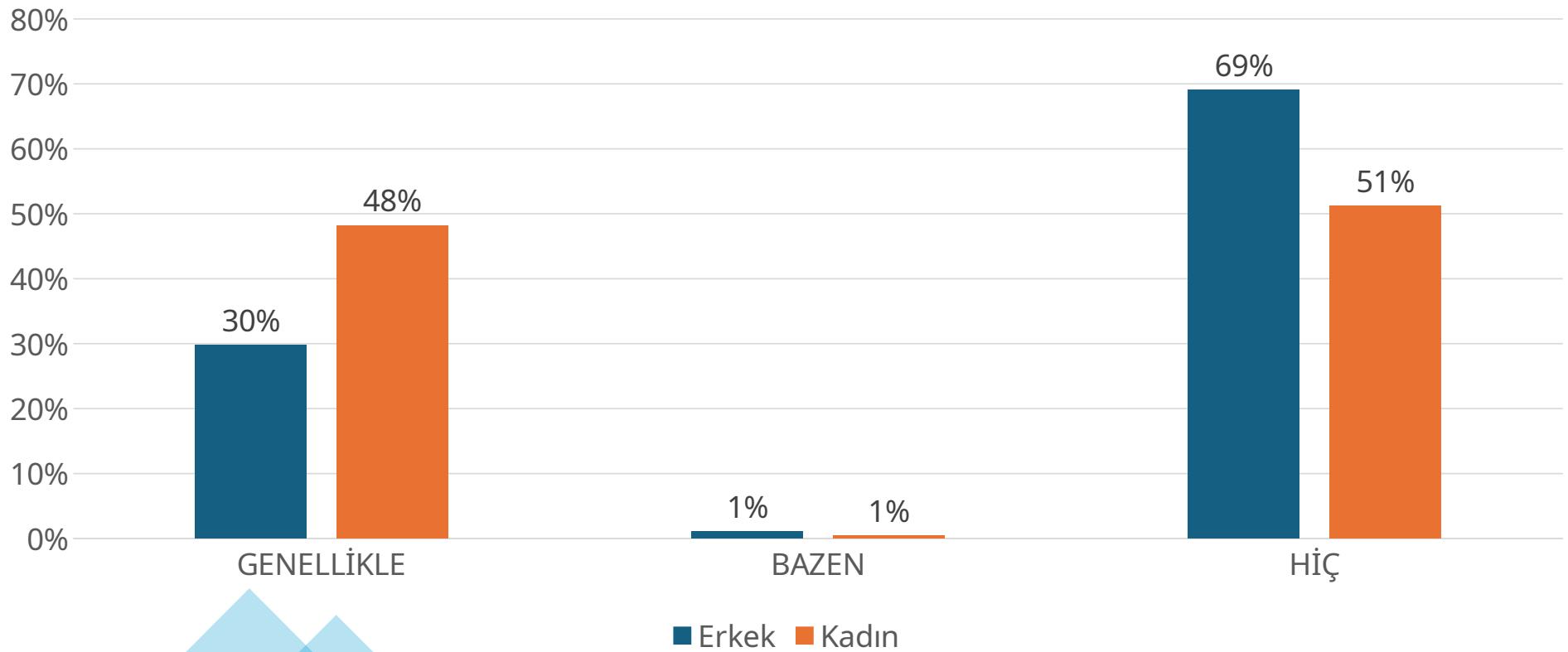
Cinsiyete ve İşteki Duruma Göre Dağılım

Cinsiyete ve SGK'ya Kayıtlılık Durumuna Göre Dağılım

İŞİNİZİN TAMAMINI YA DA BİR BÖLÜMÜNÜ EVİNİZDE GERÇEKLEŞTİRİYOR MUSUNUZ ?

Medyan Yaş, Kıdem, Haftalık Çalışma Saati, Fazla Çalışma Ücret, 2024

	SGKya Kayıtlılık	Yaş	Kıdem (Yıl)	Haftalık Çalışma Saati	Fazla Çalışma	Ücret (TL)
Türk	Kayıtlı	31	1	40	10	17002
	Kayıt Dışı	48	5	60	5	7600
Yabancı	Kayıtlı	44	2	45		17932
	Kayıt Dışı	47	2	58		7784

Tablo 18- Çeşitli AB Üyesi Ülkelerde Evde Bakıma Muhtaç Kişiye Bakan Kurumsal Olmayan Bakıcının Sosyal Güvenlik Hakları

Avusturya	Evde akrabasına bakan kişinin sosyal güvenlik primleri devlet tarafından ödenmektedir.
Hırvatistan	Bakıcının sağlık, emeklilik ve işsizlik sigortası primleri devlet tarafından ödenmektedir.
Çek Cumhuriyeti	Bakıcının sağlık primleri devlet tarafından ödenmekte ve bakıcı olarak çalıştığı süreler emekliliğe hak kazanmada dikkate alınmaktadır.
Fransa	Diğer çalışanlar gibi sosyal güvenlik haklarına sahiptir.
Almanya	Ailede bakıma muhtaç kişiye bakan kişinin emeklilik sigortası primleri uzun dönem bakım sigortasından karşılanmaktadır. İş kazası primsiz rejim ile finanse edilmektedir.
İtalya	Bakıcıya ödeme yapılmamaktadır. Bakıma muhtaç kişiye bakılan süre emeklilik sigortasında çalışmış gibi sayılmaktadır.
Polonya	Bakıcının sosyal sigorta primleri devlet tarafından karşılanmaktadır
Portekiz	Bakıcılar için bir yardım bulunmamaktadır.
Slovakya	Slovakya’da enformel bakıcının ve kişisel yardımcının emeklilik, maluliyet ve sağlık primleri devlet tarafından ödenmektedir.
İspanya	Enformel bakım çerçevesinde bakıcılar için nakit ödeme bulunmamaktadır. Ancak bakıcılar için düşük primli isteğe bağlı sosyal sigortaya prim ödeme imkânı vardır.
Hollanda	Enformel bakım çerçevesinde bakıcılar için herhangi bir yardım bulunmamaktadır.
Yunanistan	Evde bakıma muhtaç kişi olması halinde daha az prim ödeme gün sayısı ile emekli olma imkânı vardır. Bunun dışında bakıcılar için sosyal güvenlik rejimi bulunmamaktadır.

Kaynak:<http://www.missoc.org/MISSOC/INFORMATIONBASE/COMPARATIVETABLES/MISSOCDATABASE/comparativeTableSearch.jsp> Erişim tarihi:06/07/2017

İçinde Karadeniz, 2018)

Sonuç ve Öneriler

- İnsan onuruna yaraşır iş
- İşçi olarak tanınma
- İş ve sosyal güvenlik kanunları kapsamına alınma
- Bakım sigortasının yürürlüğe girmesi
- Kayıtlı çalışmanın önündeki engellerin kalkması (ölüm aylığı vb. uygulamalar)
- Nitelikli personel için eğitimin teşviki (kurslar, meslek lisesi ve myo programları)

Kaynakça

- Ertekin, M., Dikme, G., & Ersoy, G. (2023). Hemophilia Caregiver Burden in a Low Socioeconomic Region of Turkey. *Turkish Archives of Pediatrics*, 58, 618 - 624. <https://doi.org/10.5152/TurkArchPediater.2023.23129>.
- Hasgul, E., Arabacı, Z., & Çifci, E. (2016). Experiences of Informal Caregivers in Turkey: A Qualitative Study. *Studies on Ethno-Medicine*, 10, 445 - 452. <https://doi.org/10.1080/09735070.2016.11905517>.
- Johnson, E. (2015). The business of care: the moral labour of care workers. *Sociology of Health & Illness*, 37, 112 - 126. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.12184>.
- Karadeniz, O. (2011). Türkiye’de atipik çalışan kadınlar ve yaygın sosyal güvencesizlik. *Çalışma ve Toplum*, 2(29), 83-127.
- Lee, S., & Oh, G. (2023). Working Conditions Affecting Home Care Workers’ Stress and Turnover Intention. *Journal of Applied Gerontology*, 42, 717 - 727. <https://doi.org/10.1177/07334648221148163>.
- Karadeniz, O. (2018), Kadın İstihdamı ve Sosyal Güvenliği, içinde İş Dünyasında Kadın, TÜRKONFED, İstanbul
- Magnusson, L., McKee, K., Ekman, B., Hanson, E., Vicente, J., & Johansson, P. (2022). Informal care provision among male and female working carers: Findings from a Swedish national survey. *PLoS ONE*, 17. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0263396>.
- Oğlak, S. (2017). Yaşlı Bakımında Görünmeyen İşgücü: Aile Bakımı ve Ekonomik Değeri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 73-87. <https://doi.org/10.17336/igusbd.348785>
- Özen, Y. (2019). Body work and later-life care in Turkey: a qualitative study of paid and unpaid carers of older people. *Ageing and Society*, 40, 2106 - 2127. <https://doi.org/10.1017/S0144686X19000989>.
- Rodrigues, R., Simmons, C., & Szebehely, M. (2021). Working conditions in the long-term care sector: A comparative study of migrant and native workers in Austria and Sweden.. *Health & social care in the community*. <https://doi.org/10.1111/hsc.13657>.